

GESTIÓ DELS RECURSOS I PLANIFICACIÓ DEL TERRITORI

CIÈNCIES AMBIENTALS curs 2006-07

Professor:

Francesc Muñoz Ramírez
Departament de Geografia. UAB.

Programa

1. EL TERRITORI, NECESSITAT D'ORDENACIÓ I DE PLANIFICACIÓ (introducció)

- Context:

- El territori com el suport de les activitats humanes: la densitat i els usos del sol
- El territori com recurs (subsòl, sol i vol): la localització econòmica i el poblament
- El territori com plataforma de xarxes de relació: la mobilitat i les infraestructures

- Anàlisi:

- Intervenir en el territori? La distribució de densitats (població i activitats); l'assignació de recursos; la promoció de relacions socials i econòmiques
- L'escala i l'àmbit dels problemes territorials i de les seves solucions des de l'ordenació
- El procés de planificació: polítiques territorials i pràctiques socials

2. LA CIUTAT I EL TERRITORI

- Context:

- La *ciutat muralla* i la *ciutat cos*: de la planificació militar i el urbanisme barroc a la metàfora de Frankenstein
- La ciutat fabrica i la ciutat total: de la metròpolis industrial a las megalòpolis i metàpolis del segle XXI
- La ciutat actual i el territori: problemes *de* les ciutats vs problemes *a* les ciutats

- Anàlisi:

- Els agents de producció urbana
- Les formes de creixement de la ciutat i els seus resultats al territori:

- La ciutat lineal i el ferrocarril
- La ciutat radial i l'automòbil
- La ciutat nodal i l'aeroport
- La ciutat total i les xarxes digitals

- La ciutat com element vertebrador del territori. Els sistemes de ciutats

3. EL MARC ADMINISTRATIU DE LES POLÍTIQUES TERRITORIALS

- Context:

- L'aparició de l'urbanisme com a disciplina: els primers problemes urbans i els primers experts
- De l'urbanisme a la planificació territorial: arquitectes vs enginyers a la ciutat moderna

- Anàlisi:

- La legislació urbanística i territorial
- El temps de la planificació: gestió, control i revisió del planejament
- Implementació del planejament

4. DE L'ORDENACIÓ A LA PLANIFICACIÓ

- Context:

- Característiques de la intervenció planificadora
- Mètodes i models d'ordenació, localització i planificació

- Anàlisi:

- El planejament urbanístic municipal: grandària, volum poblacional i dinàmica urbana des de la planificació
- La planificació territorial: les àrees i les regions metropolitanes
- La planificació territorial: els plans generals
- La planificació sectorial: infraestructures i serveis
- La planificació estratègica: competència entre ciutats i noves formes de gestió urbana
- Els plans de gestió i administració territorial

5. APORTACIONS CLÀSSIQUES AL PENSAMENT TERRITORIAL

- Context Europeu i internacional:

- Estudis, propostes i projectes d'ordenació territorial i urbana a escala internacional:
- De les propostes de 'ciutat ideal' a la idea de la 'ciutat eficient': de les grans vies als Eixamples
- La ciutat higiènica: la metàfora del pantà i les ansietats de la societat industrial
- La ciutat racional: la metàfora dels escacs, la mesura de la terra i el Canal de Suez
- El model de la ciutat jardí i les seves variants: l'habitatge obrer, les *Siedlungen*, les colònies industrials i l'urbanisme anarquista
- De la *Ville Radieuse* (Le Corbusier) a *Broadacre City* (Frank Lloyd Wright), dels *grandes ensembles* (polígons d'habitatge) al suburbi americà. Cares i creus del *Zoning* urbà i territorial
- Les utopies del progrés: urbanisme, territori i Jocs Olímpics des de París, 1924

- Anàlisi del cas català:

- Estudis, propostes i projectes d'ordenació territorial i urbana a Catalunya fins el 1939
- De l'Eixample de Cerdà a Cebrià de Montoliu
- Del Regional Planning al GATPAC
- Alguns projectes específics: la ciutat de repòs i vacances i la cerca vers noves tipologies d'habitatge

6. EXPERIÈNCIES CONTEMPORÀNIES A L'ENTORN DE L'ORDENACIÓ TERRITORIAL I URBANA

- Context Europeu i internacional:

- Algunes reflexions sobre la ciutat, el territori i la necessitat de la seva ordenació (1950-2004):
- Després d'Abercromby: les polítiques de *New Towns* a Gran Bretanya i la Unió Soviètica (50's/60's)
- La importància de les idees proteccionistes i conservacionistes, l'aparició del *heritage* (70's)
- La tornada al centre: renovació i rehabilitació urbanes als centres històrics europeus (80's)
- La reconversió de les zones industrials: dels Docklands als parcs metropolitans al Ruhr industrial (90's)
- El turisme global i el territori: models d'especialització turística i política urbana a Europa (2000)
- La planificació integrada de les xarxes: Multimodalitat/Interoperabilitat i el Sistema TransEuropeu de xarxes d'alta velocitat (2004)

- Anàlisi del cas català i espanyol (experiències de planificació territorial sobre alguns temes clau):

- El planejament estratègic i territorial: Bilbao i Barcelona
- La protecció natural i les polítiques ambientals sostenibles: el model Vitòria i les energies renovables al País Basc; el Pla d'Espais d'Interès Natural; els projectes d'Anella Verda i corredors biològics/parcs agrícoles a la regió de Barcelona
- Polítiques integrades de planificació d'usos del sol, transports i protecció natural: el Pla Territorial d'Andalusia
- Planificació territorial i logística global: El Pla Delta; El Superport de Bilbao; la Terminal de Contenidors de València; els projectes d'expansió i d'integració multimodal a Madrid Barajas
- Planificació territorial i usos turístics: el Debat Costa Brava avui

Bibliografia

- BENEVOLO, Leonardo (1963). *Le origini dell'urbanistica moderna* Bari: Laterza [trad. cast. *Orígenes del urbanismo moderno* Madrid: H. Blume; 1979]
- BONET CORREA, Antonio (1995). *Las claves del urbanismo*. Barcelona: Planeta.
- BRU, Josepa (2000). *Medi ambient i intervenció en el territori. Bases formatives i nous recursos per al treball interdisciplinari*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient.
- CAMPOS VENUTI, Giuseppe (1983). *Città, Metropoli, Tecnologie. Le politiche di pianificazione territoriale* Milano: Franco Angeli
- CAMPOS VENUTI, Giuseppe (1988). *La terza generazione dell'urbanistica* Milano: Franco Angeli
- CARCELLER, Xavier; PÉREZ, Carlos (1993). *Legislació urbanística a Catalunya. Curs bàsic* Barcelona: Edicions Universitat Politècnica de Catalunya
- CASTAÑER, Margarida; VICENTE, Joan (eds.) (1999). *Mercat del sòl i planejament. Actes de les IV Jornades de Geografia i Urbanisme*. Girona: Universitat de Girona.
- CERVELLATI, Pier Luigi (1984). *La città post-industriale* Bologna: Il Mulino
- CERVELLATI, Pier Luigi (1991). *La città bella. Il recupero dell'ambiente urbano* Bologna: Il Mulino
- CHOAY, Françoise (1965). *El urbanismo. Utopías y realidades* Barcelona: Lumen; 1970
- CHUECA GOITIA, Fernando (1968). *Breve historia del urbanismo*. Madrid: Alianza Editorial.
- COLL, J. Ignasi; GUARNER, Victoriano; HOSTA, Lluís (1992). *La pràctica de la gestió urbanística* Barcelona: Generalitat de Catalunya, DPTOP (Direcció General d'Urbanisme).
- CROSTA, Pier Luigi (ed.) (1984). *La produzione sociale del piano. Territorio, società e stato nel capitalismo maturo* Milano: Franco Angeli
- DUPUY, Gabriel (1992). *L'urbanisme des réseaux. Théories et méthodes*. Paris: Armand Colin [trad. cat.: *L'urbanisme de les xarxes. Teories i mètodes*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1996].
- ESTEBAN, Juli (1999). *El projecte urbanístic. Valorar la perifèria i recuperar el centre*. Barcelona: Aula Barcelona.
- ESTEBAN, Juli (2001). *L'ordenació urbanística: conceptes, eines i pràctiques*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- EVREN S.A. (1992). *L'avaluació d'impacte ambiental en el planejament urbanístic* València: Generalitat Valenciana; Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports
- FERNÁNDEZ, Gerardo Roger (1996). *Estudio sobre el urbanismo y la protección de los recursos naturales* Madrid: Ministerio de Fomento; Dir. Gral. de la Vivienda, la Arquitectura y el Urbanismo
- FERRER, Amador; SABATÉ, Joaquim (1999). "L'urbanisme municipal", in NEL.LO, Oriol (dir.). *Vint anys d'ajuntaments democràtics 1979-1999. Elements per a un balanç i un debat de futur* Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya; pp. 117-159
- FONT, Antonio; LLOP, Carles; VILANOVA, Josep M. (1999). *La construcció del territori metropolità. Morfogènesi de la regió urbana de Barcelona*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- FORN, Manuel de; PASCUAL, Josep M. (1995). *La planificació estratègica territorial. Aplicació als municipis* Barcelona: Diputació de Barcelona
- GARCÍA FERNÁNDEZ, Jesús (et alii) (1993). *Medio ambiente y ordenación del territorio* Valladolid: Universidad de Valladolid
- GIRARDET, Herbert (2001). *Creando ciudades sostenibles*. València: Tilde
- GONZÁLEZ ORDOVÁS, María José (et alii) . (1998). *El malestar urbano en la gran ciudad*. Madrid: Talasa - Fundación COAM.
- HALL, Peter (1974). *Urban and regional planning* Harmondsworth: Penguin Books [3a ed. London: Routledge; 1992].
- INDOVINA, Francesco (ed.) (1990). *La città di fine millennio. Firenze, Genova, Milano, Napoli, Roma, Torino* Milano: Franco Angeli.
- INDOVINA, Francesco (ed.) (1993). *La città occasionale. Firenze, Napoli, Torino, Venezia* Milano: Franco Angeli.
- LANDÁBURU, Eneko (1988). "La política regional comunitaria y la ordenación del territorio europeo", *Estudios Territoriales*, 26; pp. 21-29
- LARROSA, Manuel (1986). "De l'urbanisme a l'administració local del territori", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 9; pp. 71-89
- LÓPEZ de LUCIO, Ramón (1993). *Ciudad y urbanismo a finales del siglo XX* València: Universitat de València; Servei de Publicacions
- MARAGALL, Pasqual (ed.) (1999). *Europa pròxima. Europa, regions i ciutats*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona-Edicions UPC.
- MARTINEZ, C.; IBAÑEZ, A.; VEGARA, A. (1991). *La ordenación urbana. Aspectos legales y práctica profesional* Pamplona: Universidad de Navarra
- MARTINOTTI, Guido (1993). *Metropoli. La nuova morfologia sociale della città* Bologna: Il Mulino
- MARTORELL PORTAS, V.; FLORENSA FERRER, A.; MARTORELL OTZET, V. (1970). *Historia del urbanismo en Barcelona. Del Plan Cerdà al Àrea metropolitana* Barcelona: Comisió de Urbanismo y Servicios Comunes de Barcelona y otros municipios-ed. Labor

- MASJUAN, Eduard (2000). *La ecología humana en el anarquismo español. Urbanismo orgánico o ecológico, neomalthusianismo y naturismo social*. Barcelona: Icaria
- MAZÓN, Tomás (1997). *Introducción a la planificación urbana* Alacant: Aguaclara
- McLOUGHLIN, J. Brian (1973). *Planeamiento urbano y control* Madrid: IEAL; 1975
- MONCLÚS, Francisco Javier (ed.) (1998). *La ciudad dispersa* Barcelona: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona
- MOYA, Luís (ed.) (1994). *La práctica del planeamiento urbanístico* Madrid: Síntesis
- NEL.LO, Oriol (1991). "Les teories sobre l'ordenament del territori a Catalunya. Els antecedents" in SCG (ed.) *Primer Congrés Català de Geografia. II Ponències* Barcelona: Societat Catalana de Geografia; pp. 53-67 [reproduït a *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona IEMB*], 6; pp. 77-90; 1991]
- NEL.LO, Oriol (2001). *Ciutat de ciutats. Reflexions sobre el procés d'urbanització a Catalunya*. Barcelona: Empúries.
- PANERAI, Philippe; MANGIN, David (1999). *Proyectar la ciudad*. Madrid: Celeste, 2002
- Papers. Regió Metropolitana de Barcelona. Territori, Estratègies, Planejament* [diversos números]
- PINTÓ, Josep; VILA, Josep (eds.) (1998). *El PEIN, cinc anys després: balanç i perspectives*. Girona: Universitat de Girona.
- PPT (2000). *Perspectiva de desenvolupament del territori europeu. Per un desenvolupament equilibrat i sostenible de la Unió Europea*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Direcció General d'Ordenació del Territori i Urbanisme, Programa per al Planejament Territorial.
- PUJADAS, Romà; FONT, Jaume (1998). *Ordenación y planificación territorial* Madrid: Síntesis
- ROCA, Francesc (1979). *Política econòmica i territori a Catalunya, 1901-1939* Barcelona: Ketres
- ROCA, Joan (coord.) (1997). *Expansió urbana i planejament a Barcelona* Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona & ed. Proa
- RUEDA, Salvador (1993). "L'ecologia urbana i la planificació de la ciutat", *Medi ambient, Tecnologia i Cultura*, 5; pp. 6-17
- SÁNCHEZ de MADARIAGA, Inés (1999). *Introducción al urbanismo. Conceptos y métodos de la planificación urbana*. Madrid: Alianza Editorial
- SCOT (1991). *Els residus a Catalunya*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- SCOT (1992). *El pla d'Espais d'Interès Natural a Catalunya*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- SCOT (1995). *Planejar els incendis?* Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- SCOT (1999). *Els plans generals dels noranta*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- SERRATOSA, Albert (1979). *Objetivos y metodología de un plan metropolitano* Vilassar de Mar: Oikos-Tau
- TULLA, Antoni F. (1991). "El pensament sobre l'ordenament del territori i la legislació actuals" in SCG (ed.) *Primer Congrés Català de Geografia. II Ponències* Barcelona: Societat Catalana de Geografia; pp. 69-83
- VEGARA, Alfonso (1993). "Cultura urbana y cultura del territorio. Los retos del urbanismo del siglo XXI", *Ciudad y Territorio. Estudios Territoriales*, 95-96; pp. 245-255

Avaluació

- a) Prova escrita individual.
- b) Pràctiques d'aula.

* Per poder ser avaluat/da cal haver fet les parts a. i b.

** Es valorarà l'assistència i la participació en les sessions de classe.